

!GLAS ŽRTEV

Srbi so streljali v moje otroke medtem ko so bežali (Shyhrete Berisha)

Shyhrete Berisha je ena od treh preživelih iz poboja več kot 40 albanskih žena, otrok in moških iz družine Berisha v Suhi Reki, 26.03.1999. Pred Mednarodnim kazenskim tribunalom za nekdanjo Jugoslavijo je trikrat pričala o tem, kako je v napadu srbske policije izgubila moža, štiri otroke in štirideset članov širše družine.

24

Ime mi je Shyhrete in sem stara 37 let. Živela sem v Suhi Reki/Suharekë s svojim soprogom Nexhatom, našima dvema hčerkama Majlindom (1983) in Herolindom (1985) in našima dvema sinovoma Altinom (1988) i Redonom (1997). Naša hiša je stala nasproti postaje policije, ki je bila preko ceste v Suhi Reki/Suharekë. Moja družina je živela v levem krilu, Nexhatov bratranec Faton Berisha pa je živel v desnem krilu hiše.

Ob koncu leta 1998 je Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE) najela našo hišo. Naša družina se je preselila v hišo mojih staršev v Muštištu/Mushtishte, ki je bilo oddaljeno okoli devet kilometrov, Faton pa je svojo družino priselil k svojim stricem.

OVSE se je umaknil iz področja Suhe Reke/Suharekë 20. marca leta 1999. 21. marca leta 1999 me je mož poklical po telefonu in dejal, da naj se z otroci vrnemo v našo hišo. Hišo smo očistili, ker smo se želeli čim prej vseliti. Začasno smo se namestili k Fatonu.

V sredo, 24. marca leta 1999 je bilo veliko vozil srbske policije. Cel dan in noč sem gledala tanke, avtobuse polne policistov, pinzgauerje in vojna vozila.

Okoli pete ure zjutraj, v četrtek 25. marca leta 1999, nam je nekdo potrkal na vhodna vrata [Fatonove hiše]. Vstala sem iz postelje in odprla vrata. Trije srbski policisti so stali pred vrati in mi uperili avtomate v prsa. Visoki policist mi je potiskal cev avtomata v prsa in kričal v srbsščini: „Kje so tvoji gostje? Kje so Američani? Kje je NATO?“ Potem me je vprašal, kje je

mož in mi dejal, da naj ga takoj pokličem. Moj mož je izstopil skozi vrata. Policisti pa so ga odpeljali ven in šli z njim proti naši hiši. Okoli dvajset metrov od hiše sem videla parkiran velik tank, s cevjo usmerjeno proti hiši.

Šli so do naše hiše. Policisti niso mogli odpreti vrata OVSE v nadstropju, zato so vdrli skozi njih. Psovali so, kričali na mojega moža in ga udarjali tako močno, kolikor so lahko.

Videla sem, da je tank še zmeraj tam in da je v dvorišče prispel tudi en tovornjak. Policisti so odnašali stvari iz naše hiše v ta kamion. Ukradli so veliko dragocenih stvari, kot so televizorji, računalniki ali grelniki – vse, kar so lahko odnesli.

Moja svakinja Fatime in jaz sva se odpravili k vhodnim vratom, ko smo videle prve tri policiste, kako se vračajo proti Fatonovi hiši z mojim soprogom. Moj mož je počasi šel za njimi, ko so vstopili v hišo. Vedela sem, da je bil pretepen, njegov obraz je bil čisto črn.

Visoki policist nam je vsem rekel, da se usedemo in nadaljeval v srbsčini: „Predajte nam denar, ali pa vas bomo ubili in vam zažgali otroke skupaj s hišo.“ Fatime je imela v nedrjih nekaj denarja in je poskusila izvleči nekaj bankovcev, vendar jo je policist, ki je nosil črne rokavice, zgrabil za prsa in ji vzel ves denar. Pri sebi sem imela 3000 mark in sem jih dala temu policistu, ker me je bilo zelo strah, da me bo slekel in preiskal. Med šesto uro in trideset minut in sedmo uro so končno odšli.

25

Vse nas je bilo strah, da ostanemo v naši hiši, zato smo odšli k stricu mojega moža, Vesela Berisha, katerega hiša je trideset metrov za našo. Želeli smo zbežati, toda vso noč smo slišali streljanje, zato nas je bilo strah, da zapustimo hišo. V hiši je bila moja celotna družina in naslednji sorodniki: Faton Berisha (27), njegova mati Fatime (48), njegova sestra Sherine (17), njegova žena Sebahate (25) in njihova dva sinova, Ismet (1996) in Eron (1998), Veselova soproga Hava Berisha (60), njegovi sinovi Sedat (44), Bujar (40), Nexhmedin (37), Bujarova soproga Flora (38), Nexhmedinova soproga Lirije (24), ki je bila v osmem mesecu nosečnosti, Sedatova soproga Vjollca (37), njegova hčerka Dafina (16) in sinovi Drilon (14) in Gnuoz (9), Bujanovi sinovi Vlorjan (17) in Edon (14) in njegova hčerka Dorentina (4). Samo tri osebe, ki so prenočile tukaj so preživele to, kar se je tu zgodilo.

V petek, 26. marca leta 1999 sem okoli 12:20 ure videla, da veliko število ljudi zapušča postajo policije na drugi strani ceste. Bilo jih je trideset, nekateri so imeli civilno obleko, drugi pa policijske uniforme. Vsi so nosili avtomate. Sedat je pogledal skozi okno in dejal: „Vsi ti so iz Suhe Reke/Suharekë“. Stekli smo v hišo Ismeta Kucija.

Naslednje, česar se spominjam je neki Srb, ki je kričal v albanščini: „Bujar, kje si?“ Prepoznala sem glas Srba, ki se je imenoval Zoran. Zoran je dobro govoril albansko in je vozil albanski avtobus. Zoran je nato zakričal v srbsčini: „Kje so vam Američani ? Idite ven!“ Najprej je iz hiše šla Bujarova mati Hava, da bi se pogovarjala z Zoranom. Vsi moški in otroci so šli v klet.

Slišala sem Zorana, kako kriči v srbskem jeziku: „Kje je Bujar? Naj takoj pride ven!“ Bujar je šel ven in vprašal Zorana v albanščini: „Kaj hočeš?“ Še zmeraj smo prihajali ven, jaz sem gledala, kje so mi otroci in vsi so klicali „Hitro, hitro“. Zaslišala sem dva strela in Bujarova žena Flora je zastokala: „Ubili so mi Bujara!“ Bilo je huje kot v filmih. Vsi so bežali proti zadnjim vratom in nastal je velik nered. Vsi smo bili bos, ker ni bilo časa, da se obujemo.

Stekli smo proti zadnjim vratom in pričeli teči proti naši hiši in tedaj sem videla, da sem z vseh strani obkoljena s policijo in civilisti. Prepoznala sem človeka, ki je ustavil mojega moža Nexhata – njega so imenovali „Mišković“, bil pa je lastnik hotela *Boss*. Eden od policistov je zgrabil Fatona za roko in Fatonova mati Fatima se je poskusila vmešati med policista in Fatona. Isto se je zgodilo tudi, ko so prijeli Nexhmedina – njegova soproga Lirije, ki je bila noseča, je poskusila stopiti med njega in policista.

Spomnim se, kako sem videla prazen rumeni tovornjak, ki je bil parkiran pred našo hišo in pred tovornjakom truplo nekega močnega človeka kako leži, z obrazom obrnjenim proti zemlji.

Slišala sem „Miškovića“ kako je rekel Nexhatu: „Roke gor!“ Ko jih je Nexhat dvignil, mu je „Mišković“ izstrelil tri naboje v hrbet. Spomnim se, da so istega trenutka, ko so videli, kaj se je zgodilo z mojim Nexhatom, Nexhmedin in njegova soproga Lirije pričeli bežati. Nexhmedin je vlekel ženo za roko in eden od civilistov je kričal v srbsščini: „Streljajte, kaj čakate?“

26

V tem trenutku je nastalo neprestano streljanje in velika zmeda. Začeli smo bežati v vseh smereh. Majlinda z mojimi dvema sinovi je tekla v eni, jaz pa v drugi smeri. Zaustavili smo se na mestu, kjer je bila albanska kavarna in tam smo srečali tri druge družine Berisha. Ženske in otroci iz naše hiše so bili že tukaj in kmalu zatem so prispeli še Majlinda in moja dva sinova. Videla sem, da Altin krvavi in ga vprašala, kaj se je zgodilo. Rekel mi je, da so ga zadeli v roko in nogo, ampak da naj me ne skrbi. Srbi so streljali v moje otroke, medtem ko so bežali. Srce mu je hitro tolklo in bil je popolnoma bled.

Policija je prišla in začela kričati na nas, da naj vstopimo v kafič. Vstopili smo in sedli, potem pa so oni vstopili za nami in pričeli streljati v nas. Bila sem zadeta v desno ramo in sem padla na zemljo. Ko so končali s streljanjem, so šli pred kafič. Slišala sem kako se pogovarjajo, vendar nisem mogla razbrati besed. Nekateri so bili še živi, celo nepoškodovani. Ne vem, kako so preživeli. Bilo nas je med 40 in 50, v glavnem ženske in otroci in samo štirje moški.

Moji otroci Majlinda in Redon niso bili ranjeni. Prav tedaj je Redon dejal Majlindi: „Hočem k mami.“ Vzela sem Redona od Majlinde, vzela stekleničko mleka, ki sem ga imela v hlačah in nahranila Redona.

Verjetno so nas slišali kako govorimo, ker so se vrnili do vrat in vrgli nekaj kot ročno bombo

v prostor. Obrnila sem se, da pogledam svoje otroke. Videla sem, kako moj sin Redon še vedno sedi, popolnoma krvav. Še zmeraj je držal svojo stekleničko z mlekom. Videla sam Majlindo, manjkalo ji je pol glave. Videla sam Sebahate, tudi njej je manjkalo pol glave. Nežno sem se s stopali dotaknila svojega najmlajšega sina Redona, vendar je bil mrtev. Z vrat so nekaj metali in bili so natančni, ker so zadevali glave. Niso vstopali, ostali so pri vratih. Dva Sebahatina otroka, Ismet in Eron, sta bila še zmeraj živa in sta jokala. Triletni Ismet je jokal, nas vse klical po imenu in prosil za vodo. Govoril je: „Mama, boli me noga.“

Potem ko so končali z metanjem teh stvari, so se Srbi oddaljili od praga. Slišala sem jih, kako se pogovarjajo in eden od njih je rekel nekaj o natovarjanju trupel na tovornjak, ko so se Srbi oddaljili od praga. Vjollca in Altin so ležali z glavami blizu mene in rekla sem jim, da nas bodo natovorili na tovornjak, da naj se ne premikajo in da naj se delajo mrtve. Tedaj

Policija je prišla in začela kričati na nas, da naj vstopimo v kafič. Vstopili smo, potem pa so oni vstopili za nami in pričeli streljati v nas. (Shyhrete Berisha)

so Srbi ponovno prišli do vrat. Zadeli so Erona s temi stvarmi, ki so jih metali. To me je zadelo v desna meča, šlo skozi njo in udarilo v Erona. Eron se več ni premikal, mislim, da je umrl takoj, ko ga je to zadelo. Kasneje sem ugotovila, da so me zadelo tudi v trebuh, vendar to tedaj nisem opazila.

Vstopili so v sobo in pričeli natovarjati trupla v tovornjak. Spomnim se, da sem še zmeraj lahko slišala ljudi, kako stokajo. Moje telo so vlekli za roko in nogo, jaz pa sem imela oči zaprta, usta pa na pol odprta, da bi lahko dihala. Spomnim se, da je nek človek, medtem ko so me nosili, rekel v srbskem jeziku: „Jebeš življenje. Kakšno življenje pa je to? Tega ne morem več prenašati.“ Drugi mu je samo govoril: „Pohiti, pohiti, vse moramo počistiti.“

27

Položili so me na nosila in mi sneli dve zlati verižici tako da so našli zapirala in jih odprli. Potem so me vrgli na tovornjak. Padla sem na kup teles, preko mene pa so vrgli mojo najstarejšo hčerko Majlindo. Ko so končali, so spustili cerado kamiona in odpeljali. Od zadaha krvi in teles nisem mogla dihati. Ko sem pogledala okoli sebe, sem videla telo mojega sina Altina in ga poklicala, da vidim, ali je živ, vendar sem videla, da mu je glava razklana. Oči in usta je imel odprta.

V tem trenutku me je slišala Vjollca. Dvignila je glavo in vprašala: „Shyhrete, ali si še živa?“ Odgovorila sem, da sem. Vprašala sem, ali je Gramoz še vedno živ in ona je rekla da je. Vjollci sem predlagala, da izskočiva iz tovornjaka. Rekla mi je: „Ne, ne smeva skakati, ker vozi prehitro. Ko nas pokopljejo, se bomo lahko izkopal.“ Rekla sem ji: „Če nas pokopljejo, potem bodo vsa ta telesa preko nas, potem pa bodo čez nas vrgli še zemljo in se nikakor ne bomo mogli več odkopati.““

Vjollci sem rekla, da moramo skočiti iz zadnjega dela tovornjaka in ne iz strani, ker bi nas sicer videli v stranskem ogledalu. Na zadnji strani je bila cerada raztrgana, zato sem

preverila, ali kakšno vozilo spremlja tovornjak. Bila sem tako ranjena, da sploh nisem razmišljala, pač pa sem samo skočila. Ob padcu sem si poškodovala čelo. Kasneje sem izvedela, da sem izskočila v vasi Nova Šumadija/Malësi e Re, na glavni poti od Suhe Reke/Suharekë do Prizrena/Prizrena.

Starec, ki sem ga kasneje srečala v Kukasu/Kukasu, mi je dejal, da me je videl, kako sem skočila iz tovornjaka. Rekel je dvema mladeničema, da tečeta do mene in da me spravita v avto. Odpeljali so me do bližnje hiše in me pustili v dvorišču hiše. Mladičiči so me odpeljali do vasi Grejkovce/Grejkoc, kjer so zame poskrbeli zdravniki. Kasneje sta prišla dva avtomobila s pripadniki OVK, ki so me odpeljali v vas Budakovo/Budakovë. Zdravnik, ki me je tam zdravil, me je prepoznal, ker sva pogosto potovala z istim avtobusom. Ozdravil mi je rane po telesu, ki sem jih imela dvanajst.

Ko so me vojaki pobrali v Grejkovcu/Grejkoc, sem jih prosila, da spremljajo tovornjak, s katerega sem skočila, da bi izvedeli, kje bodo pokopali mojo družino. Pet dni kasneje je prišel vojak in mi dejal, da so v okolici Ljubižde/Lubizhda dve množični grobišči in da jih je OVK označila.

Rekli so mi, da sta Vjollca in Gramoz preživela.